

4-1-1

༄༅། །དེ་ནས་སྟོན་པ་བཅོམ་ལྷན་འདས་འཚོ་མཛད་སྟོན་གྱི་སྐབས་ལྷན་འདྲུབ་འོད་གྱི་རྒྱལ་པོ་དེས་ཉིང་དེ་འཛིན་དེ་ལས་
 བཞེངས་ཏེ། ཐོགས་པ་མེད་པ་ཞེས་བྱ་བའི་སྟོན་གྱི་ཉིང་དེ་འཛིན་ལ་སྟོམས་པར་བྱགས་སོ། །སྟོམས་པར་བྱགས་མ་ཐག་དུ་
 སྐྱའི་གསང་བ་ལས་འོད་ཟེར་ཁ་དོག་བརྒྱ་སྟོང་དུ་མ་ཕྱོགས་བརྩུབ་འཕྲོས་པས་ཕྱོགས་བརྩུབ་འཕྲོ་བ་སེམས་ཅན་ཐམས་
 ཅད་གྱི་སེམས་བྱུང་པ་དང་སྐྱེ་བའི་ཉེས་སྐྱོན་ཐམས་ཅད་བསལ། །ལྷན་དང་ཚེ་ལ་བར་དུ་གཙོ་བོ་ལྷན་དང་གདོན་
 ཐམས་ཅད་ཞི་བར་བྱས་ཏེ་སྐར་སྐྱའི་གསང་བར་འདུས་པ་ལས། སྐྱལ་པའི་སྟོན་པ་དྲང་སྟོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཞེས་བྱ་བ་
 ཞིག་སྟོན་ལས་ལས་སྐྱལ་ཏེ་མདུན་གྱི་བར་སྤང་ལ་བཞུགས་པ་ལས།

Then, the Master, the Victorious Conqueror, the Great Healer, the Medicine Buddha, the King of Aquamarine Light arose from that meditative concentration and entered into the healing meditation called “Freedom from Obstacle”. Immediately after entering into this meditation, hundreds and thousands of multicolored rays radiated from his secret organ, thereby eradicating all the defects of disheartenment and fear of all living beings of the ten directions. After having pacified all the disorders and evil spirit influences that interrupt the well being of health and life, the rays were then drawn back into his secret organ. From there the emanated master called Sage **Yid les sKyes** (Yidlay Kye), who emanated from the virtuous activity, stood in front of the space.

གསུང་གི་སྐྱལ་པ་དྲང་སྟོང་ཡིད་ལས་སྐྱེས་ཞེས་བྱ་བ་དེས་སྟོན་པ་ལ་ཕྱག་དང་སྐོར་བ་བྱས་ནས་འདི་སྐད་ཅེས་བྱས་
 སོ། །གྲེ་སྟོན་པ་དྲང་སྟོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ལགས། །རྒྱུད་ལྗེ་བཞི་ལ་བསྐྱབ་པར་བྱའོ་གསུངས་པ་ལས། །རྩ་རྒྱུད་བཤད་རྒྱུད་
 མན་ངག་རྒྱུད་དང་གསུམ། །དབང་པོ་རབ་འབྱིང་ཐ་མའི་དོན་དུ་གསུངས་ལགས་ན། །ད་ནི་བྱི་མའི་རྒྱུད་ལ་ཇི་ལྟར་
 བསྐྱབ་པར་བགྱེ། །འཚོ་མཛད་སྟོན་པའི་རྒྱལ་པོས་བཤད་དུ་གསོལ། །

Sage **Yid les sKyes** (Yidlay Kye)6, the emanation of the Buddha’s speech, prostrated and circumambulated the Master and made this request, “O Master Sage **Rig pa’i shes** (Rigpai Yeshi), from the **rGuid bzhi** that was told to be learned, the Rot Tantra, the Explanatory Tantra and the Oral Instruction Tantra have been expounded for the sharp, medium and the lowest intellectual levels of the students respectively. How could one now learn the Subsequent Tantra? May the Healer, the King of Physicians, please explain.

ཞེས་བྱས་པ་དང་། འཕྱིན་ལས་གྱི་སྐྱལ་པ་དྲང་སྟོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་དེས་འདི་སྐད་ཅེས་གསུངས་སོ། །གྲེ་དྲང་སྟོང་
 ཚེན་པོ་ཡིད་ལས་སྐྱེས། །རྒྱུད་བཞིའི་ཐ་མ་བྱི་མའི་རྒྱུད་ལ་བསྐྱབ་པ་ནི། །ནད་དང་གཉེན་པོ་གསོ་བའི་ཐབས་གསུམ་
 ལས། །གསོ་ཡུལ་ནད་ལ་བཞི་བརྒྱ་རྩ་བཞིར་གསུངས། །རྩས་པར་བྱེ་ན་སྟོང་དང་ཉེས་བརྒྱ་ཡོད། །མདོ་ཅུ་བསྐྱས་
 བས་བཅོས་དགོས་བརྒྱ་རྩ་གཅིག །

Having been requested, Sage **Rig pa’i shes** (Rigpai Yeshi), the emanation of virtuous activity of the Medicine Buddha said these words, “O Great Sage **Yid les sKyes** (Yidlay Kye), to learn the Subsequent Tantra, the last Tantra of the

Sage **Rig pa'i shes** (Rigpai Yeshi) if the **rGuid bzhi**, there are three important aspects: disorder, remedy and therapeutic methods. The disorder, which is the object of healing is said to be classified into four hundred and four. If classified in detail, there are one thousand and two hundred disorders. When briefed, the disorders to be treated are one hundred and one.

གསོ་བྱེད་གཉེན་པོ་སྟོང་དང་ཚ་གཉིས་ཏེ། མདོ་ཅུ་བསྐྱུས་པས་སྐྱན་དབྱེད་ཟས་སྦྱོང་བཞི། སྐྱུང་ལ་ཞི་སྤྱང་ཞི་ལ་བསིལ་
བྱོད་གཉིས། སྦྱོང་བྱེད་ཀུན་ལ་དྲག་དང་འཇམ་པ་གཉིས། དབྱེད་ལ་འཇམ་རྩལ་ཟས་ལ་ཕན་གཞོན་གཉིས། སྦྱོང་ལམ་
དྲག་དལ་ཟས་སྐྱུར་སྦྱིར་འགྲོའོ། །དེ་ལྟར་གཉེན་པོ་བསུ་ཡིས་ནད་ཀུན་འཇོམས། །

The remedial measures are of one thousand and two. When condensed, it is divided into four: medicine, external therapy, diet and behavior. Medicine comprises pacification and evacuation. Pacification is of two kinds: cool and warm. All evacuative measures are of two kinds: strong and mild. The external therapies are of mild and strong. Diet has two types: wholesome and unwholesome. Behaviors are of strenuous and sedentary. Diet and medicine can be used commonly for both healthy and unhealthy state. As such, all disorders can be treated with these ten remedies.

གསོ་ཐབས་ལག་ལེན་སྐྱུ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་ཡོད། མདོར་བསྐྱུས་བརྟག་ཐབས་གསོ་ཚུལ་བཅོས་ཐབས་གསུམ། བརྟག་ཐབས་
རེག་མཐོང་གཉིས་ཀྱིས་ནད་དོས་བཟུང་། །འབྲུལ་གཞི་གཤམ་འགག་བཞི་ཡིས་དབྱེད་འཕྲང་བསལ། གསོ་ཚུལ་དགུ་ཡིས་
ནད་དང་གཉེན་པོ་སྦྱང། གསོ་ཐབས་ལག་ལེན་བཅོ་བརྒྱད་ནད་དབྱེད་གཞོམ། སྐྱུ་ཅུ་ཚ་གསུམ་ལག་ལེན་སྦྱོང་པོར་
དེལ། །འདི་དག་བྱི་མ་རྒྱུད་ཀྱི་སྟོན་ཚོག་ཡིན། །དྲང་སྟོང་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ལ་དེ་ལྟར་ཚོངས། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

There are three hundred and sixty therapeutic practices. These can be condensed into three: diagnostic methods, therapeutic principles and therapeutic methods. Disorders are diagnosed through the two diagnostic methods of palpation and visual observation. The deceptive state of the disorder is clarified by the four diagnostic criteria. The nine therapeutic principles are used to provide specific remedies for particular disorders and the eighteen therapeutic methods are implemented to conquer the strength of the disorder. These thirty-three practices are compiled as an essence of the therapeutic applications and thus is the synopsis of the Subsequent Tantra. All Sages should keep these words in mind.” Thus it was said.

དེ་ནས་དྲང་སྟོང་ཡིད་ལས་སྦྱེས་ཀྱིས་འདི་རྒྱུད་ཅེས་ཞུས་སོ། །ཀྱེ་དྲང་སྟོང་ཆེན་པོ་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ལགས། རེག་མཐོང་
གཉིས་ཀྱིས་ནད་ཀྱི་དོས་འཇོན་པ། རེག་པ་ཚུལ་ཇི་ལྟར་བརྟག་པར་བགྱ། མཐོང་བ་ཚུལ་ཇི་ལྟར་བརྟག་པར་
བགྱ། གཤམ་འགག་བཞི་ཡི་འབྲུལ་སོ་ཇི་ལྟར་བསལ། །འཚོ་མཚན་སྐྱན་པའི་རྒྱལ་པོས་བཤད་དུ་གསོལ། །

Then Sage **Yid les sKyes** (Yidlay Kye) made this request, “O Great Sage **Rig pa'i shes** (Rigpai Yeshi), since all the disorders are diagnosed through the two means of palpation and visual observation, how should one examine the pulse through palpation, and the urine through visual observation? How should one clarify the deceptive state of a disorder by the means of the four diagnostic criteria? May the Healer, the King of Physicians, please explain.

ཞེས་ཞུས་པ་ལས། །སྟོན་པས་གསུངས་པ། །ཀྱེ་དང་སྔོང་ཆེན་པོ་ཡིད་ལས་སྐྱེས། །དང་པོ་རེག་པ་རྩ་ལ་བརྟག་པ་ནི། །ནད་
དང་སྐྱོན་པ་བདེ་སྦྱོར་འཕྲིན་པ་རྩ། །སྟོན་འགོ་ཟས་སྦྱོད་བསྐབ་དང་བཟླ་དུས་བཟླ་ན། །བཟླ་གནས་མནན་ཚད་བཟླ་ཚུལ་
ཤེས་པ་ཡིས། །ཐ་མལ་རྩ་ལ་རྩ་རྒྱུད་གསུམ་དུ་བརྟག། །དུས་བཞིའི་རྩ་ལ་ཁམས་ལྔ་འབྱུང་བ་རྩ། །ངོ་མཚར་རྩ་བདུན་ནད་
མེད་མི་ལ་བཟླ། །ནད་དང་ནད་མེད་འཕར་བའི་གྲངས་ལས་དཔགས། །སྦྱི་དང་བྱེ་བྱག་རྩ་ཡིས་ནད་ངོས་བཟུང་། །འཆེ་
རྩ་གསུམ་གྱིས་འཆེ་འཆེ་ཁ་དམར་གདགས། །གདོན་རྩ་སྟོ་བྱར་ཡེ་འདྲོག་རིམ་འགོ་འབོགས། །ཆེ་རྟགས་སྟོ་ཡི་རྩ་ལ་
བརྟག་པ་སྟེ། །སྦྱི་དོན་བརྩུ་གསུམ་རེག་པའི་མདོར་བཟླན་ཡིན། །

Having been requested, the Master said, “O Great Sage *Yid les sKyes* (Yidlay Kye), first to examine the pulse, which is like a messenger between the physician and the disorder, the following thirteen general sections will be expounded: preliminary instructions on diet and lifestyle, appropriate time for examination, proper place for finger placement, finger pressure to be applied on the pulse, methods of examination, the three constitutional pulses of a healthy person, calculation based on the four seasonal pulses in relation to the five elements, the even wondrous pulses of a healthy person, determining healthy and unhealthy state of a person based on a number of pulse beats, determining a disorder through the general and specific pulses, prognosticating death or survival through the three death pulses, appeasing the related *gdon* (evil spirits) through rituals after reading the *gdon* pulses, and understanding the lifespan of a person through *bla* pulse.

དང་པོ་སྟོན་འགོ་ཟས་སྦྱོད་བསྐབ་པ་ནི། །ཤ་ཆང་ལ་སོགས་དྲོད་བརྩུད་དུག་པོ་དང་། །འཇུ་དཀའ་བསེལ་ཆེས་ནད་གཞི་
འཇུག་པ་སྤང་། །འགྲངས་ཆེས་སྟོགས་ཆེས་ཉལ་པོ་གཉིད་ཆག་དང་། །སྦྱོ་བརྗོད་སེམས་ལས་འགོ་འདུག་སྤངས་ཏེ་
བརྟག་ཏེ་ཡིས་འདུ་བ་རྣམ་གསུམ་མི་འཇུག་གསལ། །སྟོ་བྱར་དུ་ཡང་དབྱགས་མལ་རྩུད་པ་དང་། །རྩ་དཔངས་རྩུན་གྱིས་
མ་བཏོག་གཅེས་པ་ཡིན། །

First, the preliminary instructions for diet and lifestyle include refraining from excessive intake of warm and nutritious diets such as meat and *chang* as well as indigestible and extremely cold natured foods as these disturb the nature of disorder. To have a correct diagnosis, one should avoid overeating, being extremely hungry, sexual intercourse, sleep deprivation, overindulgence in verbal and mental activities, strenuous physical activities and sedentary lifestyles. With this, the three imbalanced states are not further disturbed and a clear diagnosis is ensured. In case, a pulse has to be examined all of a sudden, one must rest for a while until the breathing is back to normal. It is important to note that the level of pulse intensity is not affected by any condition.

བཟླ་དུས་མཁའ་ལ་ཉི་ཤར་སྐྱུངས་མ་ཕེབས། །ནད་དབྱགས་དྲོན་མོ་ཕྱིར་མ་རྒྱས་པ་དང་། །སྦྱི་དབྱགས་གྲང་མོ་ནད་དུ་མ་
ཤོར་བ། །མལ་ནས་མ་འགྲུལ་ཁ་ཟས་མ་ཟོས་པའི། །གདགས་སྟོ་བས་དབྱགས་སྟོ་མས་རྩ་ལ་གནས་དུས་བཟླ། །

The appropriate time for pulse examination is early in the morning when the sun has risen in the sky, and the sunbeam has not fallen on the plain; when the internal warm breath is not exhaled and the external cold air not inhaled; when one has not moved from one’s bed, and when one has not eaten anything. This is the time to examine the pulse as the *gdags* and *sribs*

energies of the body and the respiration are under a balanced state, and the pulse is in its unaltered condition.

བལྟ་གནས་མཐིག་མའི་གཉེར་མ་དང་པོ་ནས། **མཚོན**་གང་མར་བཅལ་རུས་པ་འབྱར་པོའི་ལྗེབས། ཚེན་ཀན་ཆག་གསུམ་མ་འདྲུས་སྟོམས་པར་བཞག། ཅི་ཕྱིར་འཕར་རྩ་ཀུན་ལ་ཡོད་མོད་ཀྱང་། འདྲིན་དང་ཉེན་སྲུ་ལྟ་འབྲུབ་དང་མཚུངས། འིང་བ་ཐག་རིང་འགྲོན་པོའི་གཏམ་དང་འདྲ། འཚོམ་པས་རྒྱང་གྲགས་དབྱར་སྐད་བཞིན་དུ་གསལ། ཐམས་ཅད་རྒྱ་བས་ཚོང་དུས་བརྒྱ་སྐད་བཞིན། འདྲིན་སྟོད་དེར་མི་རྒྱ་བས་འགལ་ཞེན། **རྒྱང**་ཐག་ཀུན་དུ་རྒྱ་བས་ཚོང་དཔོན་བཞིན། འབུ་གཉེས་མ་འདྲེས་པ་ཅེའི་རེ་སོ་འདྲ། །

The proper place for finger placement is on the surface of the protuberant bone, which is one **mtshon** downwards from the first crease of the wrist. Place the index, middle and ring fingers uniformly on the specified place. The reason is, although the arteries are palpable throughout the body, examining too close to the heart is similar to being near a gushing water fall, and examining too far from the heart is like relying on the message of a guest from a far off place. The specified place is similar to a location where one can hear a clear voice from a distance of five hundred meters during summertime. The pulse is compared to the street of a busy market place where all types of people move in and out. If someone contradicts by saying that the vital and the vessel organs do not move through the pulse, one can refute it with the fact that **rlung** and blood circulate throughout the body like a chief trader. The twelve pulse characteristics beat separately without being mingled; it is similar to colored stripes appearing on a woolen bag.

ལྷ་རྩ་མར་རྒྱར་རྒྱ་རྒྱས་གསེབ་དུ་བཏྟག། མཐའ་ནས་སྤྱད་ཕྱིར་འཆི་རྩ་བོལ་ལ་བཏྟག། །

Examine **bla** pulse on the ulnar artery located at the lower edge of the wrist between the ligament and tendon. Since the dissolution of elemental properties starts from a distant part of the body, examine death pulse on the dorsal artery of foot.

མནན་ཚད་ཚོན་གྱིས་པགས་པ་ཀན་གྱིས་ཤ། ཆག་གིས་རུས་པ་འོན་ཅམ་གསལ་བར་མནན། ཅི་ཕྱིར་ཞེན་རྩ་དབྱིབས་ལ་སྤྱག་འདྲ། ཤ། རམས་ཟབ་མི་ཟབ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། །

The amount of pressure to be applied on the pulse varies with each finger. The index, middle and ring fingers should be pressed well enough to feel the pulse clearly underneath the skin, flesh and bone respectively. It is because the position of the radial artery is similar to the shape of a radish. It depends on the thickness of the muscles.

བལྟ་རྒྱལ་ལག་པའི་སོར་མོ་མ་གང་པའི། འཇམ་ཞིང་མཉེན་ལ་དྲོད་དང་མཐུན་པ་ཡིས། འཕོ་རྩ་གཡོན་དང་མོ་རྩ་གཡམས་སུ་བཏྟག། འདྲ་པོ་ནད་པའི་ལག་གཡོན་སྟན་པའི་གཡམས། ཚེན་གྱི་འོག་དུ་སྟོང་དང་རྒྱ་མའི་རྩ། ཀུན་གྱི་འོག་དུ་མཚེར་པ་པོ་བའི་རྩ། ཆག་གི་འོག་དུ་མཐལ་གཡོན་བསམ་སེ་བཏྟག། བད་པའི་ལག་གཡམས་སྟན་པའི་གཡོན་པས་བཟླ། ཚེན་འོག་སྟོ་ལོང་ཀན་འོག་མཚེན་མཐིག་རྩ། ཆག་འོག་མཐལ་མ་གཡམས་དང་རྒྱང་པ་བཏྟག། མོ་ལ་ཚོན་རྩ་གཉེས་པོ་གཡམས་

གཡོན་ཚྭ་གི་ཕྱི་སྒྲིབ་སྒྲིབ་གཡམས་གཡོན་ཕྱོགས་མེད་ཀྱང་། སྒྲིབ་གི་རྩ་མོ་དེ་ལྟར་བསྟན་པའི་ཕྱིར། །གཞན་རྣམས་
གནས་ཀྱིས་བསྐྱེད་ཕྱིར་གོང་ལྟར་ངེས། །

The method of pulse examination requires warm, smooth and pliable fingers with equal hand and body temperature. Examine a male patient first on his left hand and female patient on her right hand. Place the physician's right hand fingers on the patient's left hand. The index finger reads the pulses of heart and small intestine, the middle finger reads the pulses of spleen and stomach, and the ring finger reads the pulses of left kidney and seminal vesicle/ovaries. Place the physician's left hand fingers on the patient's right hand. The index finger reads the pulses of lungs and large intestine, the middle finger reads the pulses of liver and gall bladder, and the ring finger reads the pulses of right kidney and urinary bladder. In case of female, the pulse read by the index fingers should be reserved left to right and vice versa. The reason for this reversion is not because of the heart and the lungs being located differently in cases of male and female, but the tip of the heart is tilted slightly towards the left in the case of male and the right in the case of female. All other fingers are positioned at the specified locations as mentioned above.

ཐ་མལ་རྟེན་གྱི་རྩ་རྒྱུད་རྣམ་གསུམ་ནི། །ཕྱི་རྩ་མོ་རྩ་བྱང་རྩ་བྱུང་སེམས་རྩ་གསུམ། །ཕྱི་ཡི་རྩ་མོ་སྒྲིབ་ལ་རགས་པར་
འཕམ། །ཕྱི་ཡི་རྩ་མོ་སྒྲིབ་ལ་སྒྱུར་བར་འཕམ། །བྱང་རྩ་བྱུང་སེམས་རྩ་རྒྱུད་རིང་འཇམ་ལ་མཉེན། །ཕྱི་ལ་མོ་རྩ་ཆགས་ན་ཚོ་རིང་
ཞིང་། །ཕྱི་ལ་ཕོ་རྩ་ཆགས་ན་བྱ་དཔལ་ཆེ། །གཉིས་ཀར་བྱང་རྩ་བྱུང་སེམས་དཔའི་རྩ་བྱུང་ན། །ཚོ་རིང་ནད་དཀོན་ཡས་
བྱམས་མས་ལྡང་སྟེ། །བྱང་གསུམ་དགར་ལྡང་མཐའ་ཕྱགས་རབ་ཀྱང་ཆད། །ཕྱི་རྩ་ནད་ཕྱད་པལ་ཆེར་བྱ་མང་སྟེ། །ཕྱི་རྩ་
ནད་ཕྱད་བྱ་མོ་པལ་ཆེར་མང་། །བྱང་རྩ་བྱུང་སེམས་རྩ་ཕོ་མོ་གང་ཕྱད་པ། །དེ་ཡི་དབང་གིས་གཅིག་འབྱུང་དེ་ནས་མེན། །

The three types of constitutional pulses are male , female and bodhisattva pulses. The male pulse beats bulky and coarse; the female pulse beats thin and fast; and the bodhisattva pulse beats long in continuum, and in smooth and soft. If a male has a female pulse, it signifies a long life. If a female has a male pulse, she will bear more sons and earn more wealth. If both the husband and wife has bodhisattva pulse, they will have a long life span with less illness; will be loved by the superior ones and hated by the inferior ones; the three closest relatives will act like enemies, and , finally, the family lineage will come to an end. If both the partners possess male pulses, they are likely to have more sons, whereas if they possess female pulses, they will bear more daughters. However, if one partner has a bodhisattva pulse and the other has either a male or a female pulse pulse, they will have only one child, a male or a female correspondingly with their pulse characteristics.

དུས་བཞི་ཁམས་ལྡེའི་འབྱུང་བ་བརྩི་བ་ནི། །དང་པོ་དུས་དོན་ཁམས་དང་རྩ་བྱ་སྦྱར། །མ་བྱ་དབྱ་གོགས་བཞི་ཡིས་སྐོར་
འགོ་བརྩི། །དེ་ཕྱིད་དང་དབྱར་སྟོན་དགུན་བཞི་དུས་མཚམས་ལྟ། །

Calculation of the four seasonal pulses in relation to the five elements is done firstly by correlating the seasons and the elemental nature of the vital organs with the characteristics of the pulse. It can also be calculated through the mother-child and enemy-friend relationship.

Spring, summer, autumn and winter are the four seasons and the addition of one intermediate season makes a total of five seasons.

དབྱིང་ལྷ་གསུམ་ནི་ཤིང་རྩི་ལ་འབྱུང་དུས། །རྟ་པ་དཔོ་དང་ནག་པས་ནམ་ཚོད་འཛིན། །བྱིའུ་ཚོ་ག་རང་སྐད་འབྱིན་པའི་
དུས། །བདུན་ཅུ་ཅ་གཉིས་ཤིང་ཁམས་མཚན་རྩ་རྒྱ། །ཚོ་གའི་སྐད་ལྟར་སྤ་ལ་གིམས་པར་འཕམ། །སྐྱག་མ་བཙོ་བརྒྱད་ས་
ཁམས་མཚར་རྩ་རྒྱ། །

The three months of spring is the season when trees and plants blossom, the three constellations of *rTa pa*, *dBo* and *Nag pa* successively appear in the sky until dawn and the skylarks chirp. During these phases of seventy-two days, the wood element is predominant and consequently the liver pulse is more apparently characterized with thin and twisted beats like the chirping of a skylark. However, the earth element will be predominant during the remaining eighteen days and hence the spleen pulse will be more apparent during that time.

དབྱར་ལྷ་གསུམ་ནི་འདབ་རྒྱས་ཚར་གྱི་དུས། །ས་ག་རྩྭ་དང་རྩ་ལྟོད་ནམ་ཚོད་འཛིན། །བྱ་ཡི་རྒྱལ་པོ་ལུ་བྱུག་སྐད་འབྱིན་
དུས། །བདུན་ཅུ་ཅ་གཉིས་མེ་ཁམས་སྟིང་རྩ་རྒྱ། །ལུ་བྱུག་སྐད་ལྟར་སྟོམ་ལ་རིང་བར་འཕམ། །སྐྱག་མ་བཙོ་བརྒྱད་ས་ཁམས་
མཚར་རྩ་རྒྱ། །

The three months of summer is the monsoon time when leaves and branches of trees and plants grow, the three constellations of *Sa ga*, *sNron* and *Chu stod* appear in the sky until dawn, and cuckoos, the king of birds, chirp. During these seventy-two days, the fire element is predominant and consequently the heart pulse is more apparently characterized with bulky, long in continuum like the chirping of a cuckoo. However, the earth element will be predominant during the remaining eighteen days and hence the spleen pulse will be more apparent during that time.

སྟོན་ལྷ་གསུམ་ནི་རྩི་ཐོག་སྟེན་པའི་དུས། །ཤོ་བུན་སྤུམས་སྟོད་དབྱུག་པས་ནམ་ཚོད་འཛིན། །བྱིའུ་འུར་པ་གཤོག་སྐྱ་འབྱིན་
པའི་དུས། །བདུན་ཅུ་ཅ་གཉིས་སྤུམས་ཁམས་སྟོ་རྩ་རྒྱ། །བྱིད་པོའི་སྐད་ལྟར་སྤང་ལ་རྩུབ་པར་འཕམ། །སྐྱག་མ་བཙོ་བརྒྱད་
ས་ཁམས་མཚར་རྩ་རྒྱ། །

The three months of autumn is the season when fruits and crops ripen, the three constellations of *Gro zhun*, *Khrums stod* and *dByug po* appear in the sky until dawn and the locusts make the sound of their flapping wings. During these seventy-two days, the metal element is predominant and consequently the lung pulse is more apparently characterized with short and rough beats like the noises of a grasshopper. However, the earth element will be predominant during the remaining eighteen days and hence the spleen pulse will be more apparent during that time.

དགུན་ཟླ་གསུམ་ནི་ས་ཚུ་འབྲུགས་སྐང་དུས། རྩིན་དུག་མགོ་རྒྱལ་གསུམ་གྱིས་ནམ་ཚོད་འཛིན། །ཤ་བ་ནག་པོ་ཏུ་སྐང་
འདོན་པའི་དུས། །བདུན་ཅུ་ཅ་གཉིས་ཚུ་ཁམས་མཁལ་ཅ་རྒྱ། །མཐིང་རིལ་སྐང་ལྟར་འཇམ་ལ་དལ་བར་འཕར། །ལྷག་མ་
བཙོ་བརྒྱད་ས་ཁམས་མཚེར་ཅ་རྒྱ། །

The three months of winter is the time when the earth and water get frozen, the three constellations of *sMin drug*, *mGo* and *rGyal* appear in the sky until dawn, and the black deers howl. During these seventy-two days, the water element is predominant and consequently the kidney pulse is more apparently characterized with smooth and slow beats like the chirping of a redshank. However, the earth element will be predominant during the remaining eighteen days and hence the spleen pulse will be more apparent during this time.

ཉི་མ་གང་ཚྭ་དབྱར་དགུན་འབྲིང་པོར་བརྩེ། །དུས་མཚམས་བཙོ་བརྒྱད་ཕྱག་བཞི་བདུན་ཅུ་གཉིས། །ས་ཁམས་མཚེར་
ཅ་དར་ཞིང་རྒྱ་དུས་དེར། །ནས་ཟན་སྐང་ལྟར་ལྷང་ལ་འཇམ་པར་འཕར། །

The midsummer and the midwinter should be considered as the time of solstices. The four intermediate seasons, each with eighteen days make seventy-two days. It is the time when the earth element is predominant and consequently the spleen pulse will be more apparently characterized with short and smooth beats like the chirping of a sparrow.

དེ་ལྟར་དུས་བཞི་ཁམས་ལྔར་བྱེ་ནས་ནི། །ད་ནི་མ་བུ་དག་གོགས་སྐྱོར་འགོ་བརྩེ། །ཤིང་མེ་ས་ལྷགས་ཚུ་ལྔ་མ་བུ་
བསྐྱོར། །མེ་ཚུ་ས་ཤིང་ལྷགས་ལྔ་དག་གོགས་བསྐྱོར། །མ་བུ་དག་གོགས་འབྲུང་བ་བརྟགས་ལ་བརྩེ། །

After having identified the four seasons in relation with the five elemental natures of the organs, make calculation based on the mother-child and enemy-friend relationship. The five elements of wood, fire, earth, metal and water are the base for the mother-child calculation, whereas fire, water, earth, wood and metal are the base for enemy-friend calculation. Based on the mother-child and enemy-friend relationship, analyze the involvement and influence of each element on health and other related aspects of an individual.

མ་དང་རང་ཅུ་དར་ན་རབ་ཏུ་བཟང་། །གོགས་ཅ་གོགས་འབྲུང་བུ་ཅུ་དབང་ཐང་ཆེ། །དག་ཅུ་དག་འོང་ཡང་ན་གསོ་
དཀའ་འཆོ། །

If the pulse of an individual beats correspondingly to the pulse characteristics of the mother of the dominating seasonal pulse and of the dominating seasonal pulse itself, the best of everything will be showered upon. If the pulse beats correspondingly to the pulse characteristics of the friend pulse, one will be blessed with more fortunes. If the pulse beats correspondingly to the child pulse, one will enjoy more power. If the pulse beats correspondingly to the pulse of enemy, one will either encounter misfortune or will die of an intractable disorder.

ངོ་མཚར་ཅུ་བདུན་གྱིས་ལྷུ་འགོན་ལྷུ་དང་། །དག་ལྷུ་གོག་ལྷུ་གཏོན་ལྷུ་བཟླན་པ་དང་། །མེ་ཚུ་གོ་ཚྭ་བུ་ཅུ་བརྟག་པའོ། །

The seven wondrous pulses are examined to provide divination relating to family conditions, an approaching guest, on one's enemy, on wealth and fortune, **gdon** influences, examination of substitute pulse, and pregnancy.

དང་པོ་བྱིང་ཞིང་འཐེབས་ན་མི་གཙང་སྟེ། རྒྱལ་ཤིང་འཐེབས་ན་སྟེ། དན་འོང་བའི་སྟེ། འབྲུབ་ཅིང་བརྒྱལ་ན་བྱེད་
དངངས་འོང་བའི་སྟེ། རྒྱུར་ཚེར་འདྲ་ན་སྟེ། རྒྱུག་བཟུལ་ཐར་མེད་སྟེ། རྒྱ་ཚན་ཁོལ་འདྲ་མི་ཁ་འོང་བའི་སྟེ། རྩེ་ལྗེ་ཆད་འདྲ་
འོར་གོད་འོང་བའི་སྟེ། རྩེ་དག་གང་ཡང་རང་སྟེ། དར་དུས་སྟེ། རང་གི་སྟེ། ལ་གང་བྱུང་རང་ལ་འོང་། རམ་སྟེ། མ་ཞང་བྱུ་
སྟེ། མ་ལྟེ། རྩེ་གས་སྟེ། འོར་ལ་དག་སྟེ། དག་ལ་འོང་། །

First, in pulse for family conditions, sunken and indistinct characteristics of the pulse signify the occurrence of defilement. Unclear and indistinct pulse beats indicate an approaching sorrow and grief. Forceful pulse beats with intermittent pauses show the occurrence of panic. Pulse beats resembling the sharp prickling sensation of the thorns of **skyer pa** indicate endless sufferings. Pulse beats resembling the characteristics of boiling spring water indicates severe backbiting and criticism. Pulse beats resembling the characteristics of flame indicate loss of wealth. If any of the above six pulse characteristics appear on a dominant seasonal pulse, it indicates adversities will be faced by the examinee. If it appears on the mother of the dominant pulse, mother and maternal uncles will experience adversities, and if it appears on the child pulse, the child and the nephew will experience the same. If it appears on the friend pulse, wealth of the family will be affected. If it appears on the enemy pulse, enemies will experience adversities.

འགོན་ཕྱ་གཞི་བ་གང་བརྩེ་གཅིག་ལ་བརྟུག་མཚན་སྟེ། རྩེ་སྟེ། རྩེ་མཚར་མཁལ་གང་དྲག་བ། རྩེ་ལ་ཡོད་དང་ལམ་དུ་
འུགས་པ་དང་། རྩེ་བར་སྟེ། རྩེ་དང་ཕྱིན་ལ་ཁད་པ་དང་། རྩེ་དག་དྲག་འོང་བ་རིམ་པས་བརྟུག་པར་བྱ། ཡང་ན་མ་དང་
རང་སྟེ། རྩེ་གཞི་ལ་གནས། རྩེ་སྟེ། ལམ་འུགས་དག་སྟེ། རྩེ་དྲ་སྟེ། རྩེ་དྲ་སྟེ། རྩེ་དྲ་སྟེ། རྩེ་དྲ་སྟེ། རྩེ་དྲ་སྟེ།
མཚན་མཁལ་སྟེ། དྲག་པར་འཕར་བ་གསུམ། རྩེ་འོང་དོན་འབྱུང་སྟེ། རྩེ་འོག་བྱེད་པ་ཡིན། རྩེ་སྟེ། མི་འབྱུང་གོགས་སྟེ།
བྱུང་ན་འབྱུང་། །

In making the prediction for an approaching guest, examine the pulse of the person within the family who is closest to the guest. If any of the liver, lung, heart, spleen and kidney pulse beats stronger, this indicates that the guest is either still at his residence, on the way, quite close by, at the doorstep, or that the guest has encountered an enemy on the way, respectively. On the other hand, if either of the seasonal pulse or the mother of the dominating seasonal pulse beats stronger, this indicates that the guest is still at his residence. If the son of the dominating seasonal pulse beats stronger, this indicates that the guest is on the way and if the enemy of the dominating seasonal pulse beats stronger, this indicates that the guest will arrive shortly. Determining whether an assignment would be accomplished or not is as follows: If the heart, liver and kidney pulses beat stronger, this indicates either obstacle from an enemy, accomplishment of an assignment, or returning empty handed, respectively. If the enemy of the dominating seasonal pulse beats stronger, it indicates accomplishment of assignment.

དག་ཕུ་པར་རྒྱལ་མོ་ཚ་དྲག་ན་ཐུབ། །མཆེན་ཚ་དྲག་ན་མི་ཐུབ་དག་གཡུལ་མཐོ། །དག་ཡི་ཚ་ལ་དག་ཚ་བྱུང་ན་
ཐུབ། །རང་ལ་དག་ཚ་བྱུང་ན་ཐུབ་མི་འགྱུར། །ཚུར་རྒྱལ་དེ་དང་འདྲ་ན་དག་ཡིས་ཚུགས། །རང་དང་མ་ཚ་དར་ན་ཚུགས་
མི་འགྱུར། །

To predict the might of an enemy, examine the pulse of the chief commander. While attacking an enemy, if the lung pulse beats stronger, it indicates victory, and if the spleen pulse beats stronger, it indicates defeat as the rival's might is more powerful. If the enemy pulse of the dominating seasonal pulse's enemy beats stronger, it indicates victory on one's part, and if the enemy pulse of the dominating seasonal pulse's enemy pulse beats stronger, it indicates defeat on one's part. Similarly, in case the opponent is on an attacking move, and the enemy of the dominating seasonal pulse beats stronger, one will be defeated. If the dominating seasonal pulse and its mother pulse beat stronger, one will not be defeated.

ཐོགས་ཕུ་འོ་བདག་ཚ་ལ་བཟུང་བ་ཡིས། །མཆེན་ཚ་དྲག་ན་འོ་བཅའ་གོད་མི་འོང། །སྒྲིང་ཚ་མཆེན་ཚ་ཞན་ན་གོད་
ཀ་འོང། །ཐོགས་ཀྱི་ཚ་ལ་ཐོགས་ཚ་བྱུང་ན་རབ། །མ་ཚ་འབྲིང་ཡིན་རང་ཚ་ཐ་མ་ཡིན། །བྱ་ཚ་ཐོག་མེད་དག་ཚ་ཐོག་
དགས་ཐུབ། །

To predict wealth and fortune outcome, examine the pulse of a property owner. If the liver pulse beats stronger, the wealth will grow up and there will be no loss of wealth. If the heart and spleen pulses beat weaker, there will be loss of wealth. If the friend pulse of the dominating seasonal pulse's friend pulse beats stronger, it indicates an excellent fortune. And if the mother and the dominating seasonal pulses beat stronger, it indicates a moderate and a least fortune respectively. If the child of the dominating seasonal pulse beats stronger, it indicates that one's enemy will take away the fortune.

གཤོན་ཕུ་ཤིང་ཚ་གཉན་དང་རྒྱལ་པོར་བཟུང། །མི་ཚ་བཙན་བདུད་ལྷགས་ཚ་རྒྱལ་པོ་དཀོར། །ས་ཡི་ཚ་ལ་ས་བདག་མ་
མོར་བཟུང། །ཚུ་ཚ་ལྷ་དང་ལྷ་ཐོན་དམ་སེར་བཟུང། །མ་ཡི་ཚ་ལ་པ་མའི་ཆགས་འདྲེར་བཟུང། །བྱ་ཡི་ཚ་ལ་བྱ་ཚའི་ཞང་
འདྲེར་བཟུང། །དག་ཡི་ཚ་ལ་དག་པོས་སྐད་འདྲེར་བཟུང། །ཐོགས་ཀྱི་ཚ་ལ་འོ་བཅའ་ཕྱི་ཕྱི་འདྲེར་བཟུང། །རང་གི་ཚ་ལ་
ཐོགས་ཀྱི་འགོས་འདྲེར་བཟུང། །

As for the prediction of identifying *gdon* influences, consider the appearance of the *gdon* pulse on the wood element pulse as negative influences of *gnyan* and *rgyal po*; on the fire element pulse as negative influences of *btsan* and *bdud*; on the metal element pulse as negative influences of *rgyal po* and *dkor*; on the earth element pulse as negative influences of *sa bdag* and *ma ma*; and on the water element pulse as negative influences of *klu* and *klu srin*. Consider the appearance of the *gdon* pulse on the mother of the dominating seasonal pulse as negative influences of *gdon* attached to the ancestral properties; on the child pulse as *gdon* influences inflicted from either one's child or grandchildren or nephew. Consider the appearance of the *gdon* pulse on the dominating element's enemy pulse as negative influences from *gdon* sent by one's enemy; and on the friend of the dominating element pulse as negative influences from *gdon* that follows one's wealth. Consider the appearance of the *gdon* pulse on the dominating

seasonal pulse as negative influences from the *gdon* associated with one's friend and close relatives.

མི་ཚུ་གོ་ཚོགས་པ་ན་བྱ་ལ་བཟུ། །མཆིན་རྩ་ཚང་ན་མི་འཆི་མ་ཚང་འཆི། །མ་རྩ་དར་ན་མི་འཆི་གུད་ན་འཆི། །བྱ་ན་པ་ཡི་རྩ་
ལ་བཟུས་པ་ཡི། །སྤོང་རྩ་ཚང་ན་མི་འཆི་མ་ཚང་འཆི། །བྱ་རྩ་དར་ན་མི་འཆི་གུད་ན་འཆི། །མ་དང་བྱ་མོའི་རྩ་ཡང་དེ་
ལྟར་བཟུ། །སྤོ་ན་རྩ་མའི་རྩ་ལ་བཟུས་པ་ཡིས། །མཆིན་རྩ་མ་ཚང་འཆི་ལ་ཚང་ན་འཆོ། །རྩ་མ་ན་བ་སྤོ་ལ་རྩ་བཟུས་
པས། །མཁལ་རྩ་མ་ཚང་འཆི་ལ་ཚང་ན་འཆོ། །ཡང་ན་སྤོ་གྲོགས་རྩ་མ་དག་ཅུ་བཅི། །དག་གྲོགས་རྩ་དར་མི་འཆི་གུད་
ན་འཆི། །

Examination of a substitute pulse involves examining the pulse of a son in substitute to his ailing father. If the liver pulse is present, the father will survive, whereas absence of the liver pulse indicates his demise. On the other hand, if the mother of the dominating seasonal pulse beats stronger, it indicates survival of the father and if it beats weaker, it indicates his death. In the case of examining father's pulse on behalf of his ailing son, if the heart pulse is present, the son will survive and if absent, will die. Whereas, if the son of the dominating seasonal pulse beats stronger, it indicates survival of the son, and if it beats weaker, it indicates his demise. Same approach should also be used in case of examining a substitute pulse for mother and daughter. In examination of wife's pulse as a substitute to her ailing husband, if the liver pulse is present, it indicates survival of the husband, whereas absence of the liver pulse shows his death. In examination of husband's pulse as a substitute pulse to his ailing wife, if the kidney pulses are absent, it indicates death of the wife and if it is present, she will survive. On another way, observe husband as wife's friend and wife as husband's enemy. By examining the pulse of husband, if enemy of the dominating seasonal pulse is more apparent, the wife will not die and if it appears weak, she will die. Likewise, by examining the pulse of wife, if the friend of the dominating seasonal pulse is more apparent, husband will not die and if it appears weak, he will die.

སྤྱུ་མའི་རྩ་ནི་འབྱར་ལ་འདྲིལ་བར་འཕར། །མཁལ་རྩ་གཡས་པ་དྲག་ན་བྱ་པོ་སྤྱེ། །གཡོན་པ་དྲག་ན་བྱ་མོ་སྤྱེ་བར་
འགྲུར། །བྱ་ཡི་རྩ་ལ་མ་རྩ་བྱ་རྩ་བྱུང། །བཅས་ནས་གསོ་སྤྲེད་ཅུང་ན་དཀའ། །

Pregnancy pulse is characterized by protruding and rolling beats. If the pulse of the right kidney beats stronger, a baby boy will be born, and if the pulse of the left kidney beats stronger, a baby girl will be born. If either the mother pulse or her child pulse beats stronger on the child pulse of the dominating season, it indicates easy nurturing of the child after delivery, and if the enemy pulse beats stronger, it indicates difficulty in nurturing the child.

ནད་དང་ནད་མེད་འཕར་བའི་གངས་བཟུན་པ། །ནད་མེད་ཐ་མལ་རྩ་རྩ་སྤོན་པ་ཡི། །ཕྱི་ནད་དབྱུགས་ལ་ལན་ལྔ་
འཕར་བར་འདོད། །དེ་ཡང་ལན་གངས་བཟུ་ཡི་བར་དག་ཏུ། །ཆེ་རྩ་སྤོད་སྤོད་དུག་དལ་བྱིང་རྩ་དང་། །སྤོད་འཐེན་
ཐང་སྤོད་མེད་པར་འཕར་བར་འདོད། །དེ་ལས་ཚོགས་པ་ནད་ཅན་རྩ་ཡིན་ཏེ། །མང་འཕར་ཚ་བ་ཉུང་འཕར་གང་བ་
ཡིན། །

The healthy and unhealthy state of a person is determined on the basis of the number of pulse beats. The normal pulse of a healthy person beats five times in one complete respiratory cycle of a healthy physician. The pulse should beat with the same consistency for one hundred times without any irregularities in its rhythm; with no fluctuations of strong and slow; sunken and overflowing; pause, retraction, tightness and looseness of pulse beats on the upper and lower finger tips. Contrary to that is an unhealthy pulse. Pulse with more than five beats and less than five beats in one complete respiratory cycle of a healthy physician signifies hot disorders and cold disorders respectively.

འོན་ཀྱང་ནད་མེད་ཚ་རྒྱུད་མུ་ཏིག་འཕྲེང་། །གོང་རྒྱལ་མ་ཚང་སྔོན་འཐེན་ལ་སོགས་པ། །ངེས་མེད་སྲིད་ཕྱིར་གོང་དུ་
གཏུན་ལ་དབབ། །གཞི་རྩ་མ་རྟོགས་ཁ་དམར་ལོག་པར་འགྲོ། །པོ་མོ་བུ་རྩ་མ་ཤེས་ཚ་བར་འབྱུལ། །བྱང་རྒྱལ་སེམས་རྩ་
གང་བར་འབྱུལ་བ་དང་། །མ་ཚང་གཚོད་སྔོན་འཆི་རྩར་འབྱུལ་བ་ཡོད། །རྒྱས་མེད་རྣམས་ལ་ཐོག་མར་དྲི་བ་གཅེས། །

However, in some healthy persons, pulse characteristics similar to the string of pearls, overpassing pulse, absent pulse, halt, retraction of pulse and so forth may appear. Therefore it is important to ascertain the constitutional pulse of an individual prior to diagnosis as any uncertainty can be possible. Constitutional pulse if not known beforehand may result in a wrong prediction. Not knowing the characteristics of a male, female and pregnant pulse may lead to mistaking them with the pulse of hot disorders, and mistaking the bodhisattva pulse with that of cold disorders. Absence of pulse and incomplete pulse beats followed by halts may be mistaken with a death pulse. Therefore, it is of utmost importance to interrogate the unfamiliar ones prior to pulse examination.

ནད་ངོས་བཟུང་བ་སྦྱི་དང་བྱེ་བྲག་གཉིས། །སྦྱི་རྩ་དུག་གིས་ཚ་གང་ལ་ཤན་དབྱེ། །དྲག་རྒྱས་འདྲིལ་མགྲོགས་གྲིམས་
མཁའ་ཚ་བའི་རྩ། །དེ་ཡང་དབངས་ཚ་གངས་ཚ་སྦྱགས་ཚ་གསུམ། །དབངས་དང་གངས་ཀྱི་ཚ་བ་འབྱུགས་རིམས་
གསར། །སྦྱགས་ཀྱི་ཚ་བ་རྙིངས་པའི་ཚ་བ་ཡིན། །གང་རྩ་ཞན་བྱིང་གུད་བུལ་སྔོད་སྔོད་དུག །སྦྱགས་གང་གསར་ལ་གངས་
དབངས་རྙིང་པར་འདོད། །

There are two types of diagnosing a disorder: general and specific. The six general pulse characteristics distinguish hot and cold natures of the disorders. Strong, overflowing, rolling, fast, twisted and taut are the distinctive pulse characteristics of hot disorders. However, pulse characteristics of hot disorders appear in three different natures based on its height, frequency and strength in depth. Pulse with elevated height and more frequency indicate disturbed hot disorders and acute contagious hot disorders. Pulse with more strength in depth indicates chronic hot disorders. Weak, sunken, declining, slow, loose and empty are the six distinctive pulse characteristics of cold disorders. Pulse with more strength in depth indicates a new case of cold disorder whereas pulse with less frequency with low height signifies chronic cold disorders.

བྱེ་བྲག་བརྟག་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཡིན་ཏེ། །རྩ་རྒྱུད་སོ་སོས་ནད་རིགས་དབྱེ་བ་དང་། །ཚོན་ཀན་ཆག་གསུམ་རྒྱ་བ་བརྩ་
གཉིས་ཀྱིས། །སྔོད་སྔོད་དོན་སྔོད་བྱེ་བྲག་གར་བབས་བརྟག །

The specific diagnosis is of two types: differentiating various disorders through specific pulse characteristics and determining whether a disorder is located in the upper or lower body or in the specific vital or vessel organs through examining twelve different pulsations felt under the index, middle and ring fingers.

དང་པོ་ཚ་རྒྱུད་སོ་སོར་བརྟག་པ་ནི། རླུང་གི་ཚ་ལྗི་རྒྱལ་སྤོང་སྐབས་སུ་ཚོད། མཁྲིས་པའི་ཚ་ལྗི་སྤྲ་ལ་གྲིམས་པར་
འཕམ། བད་ཀན་སྐྱ་བའི་ཚ་ལྗི་བྱིང་ལ་རྒྱད། རླུང་ཚད་ལྡན་པའི་ཚ་ལྗི་སྤོང་ལ་རྒྱལ། བད་མཁྲིས་ལྡན་པ་ལ་བྱིང་གཏིང་
ན་གྲིམས། བད་རླུང་ལྡན་པའི་ཚ་ལྗི་སྤོང་ལ་དལ། བད་ཀན་སྐྱལ་པོ་སྤོམ་ཁེངས་ཀན་ཚ་ལམ། འབྲལ་གི་ཚ་ལྗི་འབྲུར་ལ་
འདྲིལ་བར་འཕམ། རྒྱ་སེར་ཚ་ལྗི་འདར་ལ་རྒྱ་བ་དཀའ། སྲིན་ཚ་འབྲེག་ཅིང་ཞེང་དུ་ལེབ་མོར་འཕམ། འཇར་ཅིང་འདར་
ལ་འཕྲིག་པ་མཚོ་ཡི་རྒྱ།

Firstly, examination of the specific pulse characteristics is as follows: The pulse of **rlung** disorders is floating, empty and halts in between, whereas that of **mkhris pa** disorders is thin and twisted, and **bad kan** disorders is sunken and declining. The pulse of the combined **rlung** and hot disorders is empty and fast. The pulse of **bad kan** and **mkhris pa** combined disorders is superficially sunken but twisted in depth. The pulse of **bad kan** and **rlung** combined disorders is empty and slow whereas the pulse of **bad kan smug po** is bulky, full and unclear under the middle finger. The pulse of Blood disorders is protruding and rolling whereas the pulse of **chu ser** disorders is quivering and hesitating in flow. The pulse of **srin** disorders is twining and flattening. The **mdze** pulse is unclear, quivering and instant fluttering.

འབྲེགས་ཚད་ཚ་ལྗི་སྤོམ་རྒྱས་འབྲུར་ལ་འདྲིལ། འབྲལ་ཚད་ཚ་ལྗི་སྤྲ་མཁྲིས་གྲིམས་པར་འཕམ། རིམས་ཚད་ཚ་ལྗི་སྤྲ་
ལ་མཚོ་གས་པར་འཕམ། གཤམ་གྱི་ཚ་ལྗི་འབྲེག་ཅིང་ལྷམ་དལ་བྱེད། གཟེར་ཐུང་ཚ་ལྗི་ཐུང་ཐུང་སྐྱད་སྐྱད་འཕམ། རྒྱུར་
དུག་རྒྱབ་སྐྱུན་འཚོལ་པ་མངོན་མི་བཏུབ། ཤ་དུག་ཚ་ལྗི་སྤྲ་མཚོ་གས་འཇར་བྱིང་རྒྱ།

The pulse of disturbed hot disorders is bulky, overflowing, protruding and rolling. The pulse of dispersed hot disorders beats thin, taut and is twisted. The pulse of **rim** hot disorders beats thin and fast. The pulse of **gnyan** is twining and beats concurrently. **gZer thung** pulse beats short and small. The pulse of compounded poisoning is rough, short, unstable and inevident while the pulse of meat poisoning beats thin, fast, unclear and is sunken.

མ་སྲིན་ཚ་བ་སྤྲ་མཚོ་གས་རྒྱང་ལྷར་གཡོ། རྒྱས་ཚད་ཚ་ལྗི་དུག་ལ་གྲིམས་པར་འཕམ། རློངས་ཚད་ཚ་ལྗི་སྤོང་ལ་རྒྱལ་པ་
སྤྲེ། གཤམ་པའི་ཚད་པ་ཚ་དཔངས་དམའ་ལ་གྲིམས། ཚད་པ་རྩིང་པ་སྤྲ་ལ་གྲིམས་པར་འཕམ། རློགས་ཚད་ཚ་ལྗི་སྤྲ་མོ་
གཏིང་ན་རྒྱལ།

The pulse of un-ripened hot disorders is thin, fast and moves like a wind. The pulse of acute hot disorders beats strong and twisting. The pulse of empty hot disorders is empty and fast. The pulse of hidden hot disorders is low in elevation and twisted. The pulse of chronic hot disorders beats thin and is twisted whereas the pulse of turbid hot disorders is thin and beats fast in depth.

མ་ཚད་ཚ་ནི་སྐྱེ་མ་མཐུང་མགྲོགས་པར་འཕར། ཟུག་རྩེ་ཚ་ནི་འར་ཞིང་ལྷུ་མ་དུལ་བྱེད། མགོ་ཚག་ཤ་རུས་ལྷང་པ་རྣམ་
 པ་གསུམ། བང་ལ་སྐྱོན་ཡོད་ཚོན་ཀན་ཚག་གི་སྐྱེ། རིམ་བཞིན་དུག་ཅིང་གིམས་ལ་མགྲོགས་པའོ། རྣག་ཚ་འདར་རམ་
 ཡང་ན་ཚ་ལ་སྐྱེ།

The pulse of an inflamed wound is bulky, taut and fast. The pulse signifying a foreign body stuck in the body is unclear and has concurrent beats. In case of head injury, a strong pulse under the index finger, a twisted pulse under the middle finger and a fast pulse under the ring finger indicates injuries to the head muscles, the skull and the brain respectively. The pulse indicating a pus formation is quivering, or strong and fast.

གང་ཚ་མ་ལྷ་གསར་པ་སྐྱེ་ལ་མཐུང་། མ་ལྷ་རྩིང་པ་ཤེད་རྒྱུང་ཚ་རྒྱུད་ཤ། སྐྱེ་གི་ཚ་ནི་འན་ཅིང་འར་བར་
 འཕར། དུམ་འོར་སྐྱ་བབ་ཤ་བྱིང་གཏིང་ན་དམ། སྐྱེ་ག་ན་སྐྱོད་འན་འཇུ་ནད་ཚ་སྐྱད་འན།

The pulse characteristics of cold disorders are as follows: A new case of **ma zhu** has a bulky and taut pulse whereas the pulse of a chronic indigestion is weak and thin. The pulse of **skran** beats weak and unclear. The pulses of **dmu chu**, **or** and **skya rbab** are thin, sunken and tight in the depth. If vomiting occurs, pulses on the index fingers will be weak whereas for diarrhea, pulses on the ring fingers will be weak.

འོན་ཀྱང་ཚ་ལ་འོར་བའི་འཕྲང་དུག་སྐྱེ། ལྷག་ཚ་རྒྱུང་ཚ་རྒྱལ་བྱེད་འོར་ར་ལེ། རྒྱས་ཚད་སྐྱོངས་ཚད་རྒྱག་བྱེད་འོར་ར་
 ལེ། བད་ཀན་ལྷག་ཚན་བྱིང་བྱེད་འོར་ར་ལེ།

However, there are six possibly mistakable pulse conditions. Pulses of Blood and **rlung** disorders could be mistaken due to their common floating beats; pulses of acute and empty hot disorders could be mistaken due to their common fast beats, and pulses of **bad kan** and chronic Blood disorders could be mistaken due to their common sunken beats.

དེ་དག་སྐྱོད་སྐྱོད་དོན་སྐྱོད་གར་བབས་ནད། ཚོན་ཚ་གཉིས་ཀྱིས་སྐྱོ་སྐྱོང་སྐྱོད་ནད་བརྟག། ཀན་ཚ་གཉིས་ཀྱིས་ཕོ་མཚེན་
 བར་ནད་བརྟག། ཚག་ཚ་གཉིས་ཀྱིས་མཁལ་ཤེད་སྐྱོད་ནད་བརྟག། བང་གས་སྐབས་ཚ་ཡིས་དོན་ལྡོ་སྐྱོད་དུག་
 བརྟག། ཡར་ལུར་དོན་ལྡོ་སྐྱོད་རྒྱ་བང་གས་ཀྱི་སྐྱེ། མར་ལུར་སྐྱོད་དུག་ནད་རྒྱ་སྐབས་ཀྱི་སྐྱེ། དོན་སྐྱོད་པལ་ཆེར་ཚོ་རོལ་མི་
 འབྱུང་ཞིང་། དོན་ཚ་སྐྱོད་ལ་གང་བ་འབྱུང་སྐྱོད་ཀྱི། སྐྱོད་ཚ་དོན་ལ་གང་བ་འབྱུང་མི་སྐྱོད། སྐྱོད་སྐྱོད་གཉིས་ཀྱང་དེ་
 བཞིན་ཤེས་པར་བསྐྱེ། དེ་དག་མ་འདྲེས་ཤ་ཞིབ་བྱེད་པར་རྟོགས།

The general and specific pulse characteristics are employed to examine the disorders located in the upper and the lower body, and the vital and the vessel organs of the body. However, two pulses under the index fingers examine the disorders of the heart and the lungs, and other disorders located in the upper part of the body; two pulses under the middle fingers examine the disorders of the stomach and the liver, and other disorders located in the middle part of the body; and two pulses under the ring fingers examine the disorders of the kidneys and the waist, and other disorders located in the lower part of the body. **gDags** and **sribs** pulses examine the

disorders of the five vital and the six vessel organs respectively. **gDags** pulses are those that appear on the upper part of the fingertips of both the hands, related with the five vital organs of the body and beats during exhalation, while **sribs** pulses are those that appear on the lower part of the fingertips of both the hands, related with the six vessel organs of the body and beats during inhalation. Usually, the signs and symptoms of the vital and the vessel organs do not appear contradictory. It is possible to have a hot disorder in the vital organs and a cold disorder in the vessel organs simultaneously. However, it is not possible to have a hot disorder in the vessel organs and a cold disorder in the vital organs simultaneously. The occurrence of hot and cold disorders in the upper and the lower body should be understood in the same manner as well. Specifications of the general and specific pulse characteristics and conditions mentioned above enables a detailed classification of disorders without being mixed and confused. By understanding the aforementioned pulse characteristics and classifications, the physician can diagnose in detail each and every disorder correctly.

འཆི་ཚ་རྒྱུ་འགྲུ་མ་ཚང་སྣོད་པའོ།

Death pulse is of three kinds: changing pulse characteristics, absence of pulse and pause in pulse.

ཚ་རྒྱུ་འགྲུ་བ་དར་ལྗེ་རྒྱུ་བསྐྱོད་འདྲ། །ཁ་ཡི་མཚུག་ཅེ་ཐེགས་ཟགས་ཚུ་གཞུག་འདྲ། །ཉ་མོ་རྩམ་འདྲ་མཆིལ་བ་སྐྱུ་མ་འཕྱུ་འདྲ། །སྐལ་བ་མཚོངས་དང་སྐང་ཀན་ཁ་ཚུ་འདྲ། །སྟོབས་ཆེན་སྟོ་བྱར་ནད་ལ་ཚ་རྟོབས་ལྟ། །ཡུན་རིང་བྱངས་བད་ནད་ལ་ཚ་རྒྱས་འབྱུག། །གང་ལ་ཚ་བ་ཚ་ལ་གང་ཚ་བྱུང་། །སྟོ་ཚད་ག་དུག་བད་མཐོས་པོ་ཁར་འདྲིལ། །འདི་བཞི་ནད་མེད་ཚ་བྱུང་འཆི་བ་ཡིན། །

Changes in pulse characteristics denoting an impending death resembles a flapping flag moved by wind, the tip of a hawk tail, the end part of a dripping water, a hungry fish, a sparrow picking fodder, a jumping frog and dripping saliva of an aged ox. In addition, a physically strong person with a sudden acute illness featuring an unclear and weak pulse; a weak person with a prolong illness featuring an overflowing and disturbed nature; a cold disorder featuring hot pulse characteristics and a hot disorder featuring cold pulse characteristics, and if the pulsation is found normal in the four conditions of pulmonary fever, meat poisoning, **bad kan** or **mkhris pa** disorders that solidify in the stomach, these signify an impending death.

མ་ཚང་འབྲེལ་འབྱོར་བྱི་ཡི་རྟགས་ལ་དཔག་སྟོང་ཚ་མ་ཚང་ལྗེ་ནག་འབྱུར་ཚུགས་བཞ། །སྟོ་ཚ་མ་ཚང་སྐྱ་ཞོམ་ནད་སྐྱ་ལོག་ཁཆིན་ཚ་མ་ཚང་མིག་སྐྱོག་སྟེན་མ་འཚོམ། །ཁཆིར་ཚ་མ་ཚང་མཚུ་འཕྱངས་སྟེན་སྐྱ་རིབ། །ཁལལ་ཚ་མ་ཚང་སྐྱ་ཚད་རྒྱ་བ་འབྱུར། །ཞག་གཅིག་གཉིས་གསུམ་ལྷ་དང་བརྒྱད་ན་འཆི། །

The signs appear on the corresponding sense organs should be examined if the pulses of the related vital organs are absent. Appearance of black tongue and fixed eyes along with absence of the heart pulse indicates impending death within a day; absence of the lungs pulse accompanied by indrawn nostrils and nasal hairs risen up in a reverse direction indicates impending death within two days; absence of liver pulse accompanied by rolled up eyes and

eyebrows parted apart indicates impending death within three days; absence of spleen pulse accompanied with a dangled lip and xiphoid process curved inward indicates impending death within five days; absence of kidney pulse along with carlobes fixed backward and no humming sound in the ears indicates impending death within eight days.

སྔོན་ལ་ན་སྔོན་འཆི་སྔོན་འདྲེ་སྔོན་གསུམ། །ན་དུས་གང་ནའི་ཙ་སྔོན་ན་སྔོན་ཡིན། །འདྲེ་སྔོན་ངེས་མེད་དྲག་དལ་བྱེད་པ་
 ལྟེ། །བྱངས་དུས་ངེས་པར་སྔོན་པ་འཆི་སྔོན་ཡིན། །འདྲེ་ལ་ཡས་བྱིན་ནད་ལ་སྤོན་གྱིས་བཅོས། །དེ་བྱས་སྦྱེད་མེད་ཅིས་
 །ཀྱང་འཆི་བར་འགྱུར། །ནད་བྱིང་རྒྱུན་གྱིས་གཤམ་དང་གདོན་གྱིས་སྤོངས། །རྩ་མེད་གྱུར་ཀྱང་ངེས་མེད་པལ་ཆེར་འཚོ། །

Halting pulse has three types: halt due to disorder, halt due to an impending death and halt to a demonic influence. Pulse halt, due to a related diseased organ, under the corresponding fingertips is the halt due to disorder; pulse halt due to demonic influence features irregular halts with irregular strong and weak beats; pulse half of irregular nature with a halt occurring at exact number of beats is the halt due to an impending death. If the halt is due to a *gdon*, various religious rituals should be performed and if the half is due to an illness, it should be treated with medicine. If no improvement is realized notwithstanding proper rituals and remedies, it is an indication of an imminent death. However, in the case of a sunken pulse due to certain disorders, a hidden pulse due to certain conditions, and a concealed pulse due to *gdon* influences, although the pulse may be absent, it does not necessarily signify certain death, because such cases are mostly treatable.

གདོན་ཙ་ཙ་རྒྱུད་མི་སྤོངས་འགྱུར་སྔོན་མང་། །ངེས་མེད་སྔོན་འཐེན་ལྷམ་དལ་བྱེད་པ་སྟེ། །སྦྱིང་གི་ཙ་ལ་ལྷ་བསྐྱུངས་རྒྱལ་
 སོ་བཟླ་སྟོབ་འུ་ཙ་ལ་སྤྱོད་བཟུང་སྤྱོད་བཅོན་བཟླ། །མཚན་པར་ས་བདག་དམ་སྤྱོད་གེ་མོ་བཟླ། །མཚར་པར་གེ་མོ་གཉན་
 དང་ས་བདག་བཟླ། །མཁལ་མ་གཡས་ལ་སྤྱོད་དང་གཉན་དུ་བཟླ། །མཁལ་མ་གཡོན་པ་མཚོ་སྤོན་སྤྱོད་བཟུང་བཟླ། །ཆེ་
 རིང་མི་གྱུར་གཡས་ལ་སོ་གདོན་བཟུང་། །རྒྱུད་ལྷམ་མི་གྱུར་གཡོན་ལ་མོ་གདོན་བཟུང་། །རྒྱུད་གི་ནད་ལ་དགོར་བདག་
 རྒྱལ་སོ་གཞོན། །སྟོ་ཚ་གཟེར་ལ་བཅོན་བཟུང་སྤྱོད་བཅོན་གཞོན། །རིམས་དང་མཁལ་ནད་མ་མོ་བྱང་སྤོན་གཞོན། །དུ་
 སྤོན་འབྲས་སྟོན་སྤྱོད་གཉན་ས་བདག་གཞོན། །

The *gdon* pulse beats irregularly with many fluctuations, uncertain halts, retracting and concurrent beats. If the *gdon* pulse characteristics appear on the heart pulse, it indicates a negative influence from one's deity, protector or *rgyal po*. If it appears on the lung pulse, it indicates harmful influence from *klu bdud* and *klu btsan*. If it appears on the liver pulse, it indicates harmful influence from *sa bdag*, *dam sri* and *gri mo*. If it appears on the spleen pulse, it indicates harmful influences from *gre pho*, *gnyan* and *sa bdag*. If it appears on the right kidney pulse, it indicates harmful influences from *klu* and *gnyan*. If it appears on the left kidney pulse, it indicates harmful influences from *mtsho sman* and *klu bsen*. If a bulky pulse with prolong and unclear beats appears on the right hand, it is an influence from *pho gdon*, whereas if thin, short continuum and unclear beats appears on the left hand, it is an influence from *mo gdon*. *rLung* disorders are inflicted by *dkor bdag* and *rgyal po*. Acute pulmonary disorders are inflicted by *btsan*, *bdud* and *klu btsan*. *Rims* hot disorders and *mkhris pa* disorders are inflicted by *ma mo* and *byang sman*. However, *dmu chu*, *skran*, *'bras* and *lhog* are inflicted by *klu gnyan* and *sa bdag*.

ངོས་ཟིན་བོན་དང་མདོས་དང་བསྐྱེད་པ་དང་། བྱིན་རྒྱལ་བཀའ་བསྐྱེད་བསོད་ནམས་བསལ་ལ་སོགས། །ཡུལ་ལྷགས་
སྐྱུར་ཏེ་གང་ལ་འཚམ་པས་བཅོས། །

Once the involved spirits are properly identified, various appropriate means should be undertaken according to the local customs and religious traditions to overcome the influences of *gdon*. These include various ritual ceremonies of Bon traditions, thread-cross rituals corresponding to a specific spirit, ritual exorcism performed by a competent lama, receiving blessings from holy beings, reading Holy Scriptures, accumulating merits, etc.

ཚེའི་རྟགས་སྒྲ་ཡི་རྩ་ལ་བརྟག་པ་ནི། །སེམས་ལ་རང་དབང་མ་ཐོབ་ཕྱིར་བཞུས་པས། །མ་རིག་སྲིད་པའི་ལྷས་ངན་སྐྱངས་
པ་ཡིས། །ཚོ་སོག་རྟེན་དུ་སྒྲ་རྩ་འབྲམ་པོ་བྱུང་། །སྒྲ་རྩ་གནས་ན་སྒྲ་ཚེ་མལ་དུ་གནས། །སྒྲ་རྩ་འགྱུར་ལྷོག་བྱེད་ན་ཚེ་མི་
བརྟན། །སྒྲ་རྩ་སོས་ན་སྒྲ་ཚེ་ཡར་ཏེ་འཆི། །ཚོ་ཚོག་འཆི་བསྐྱུས་ལྷགས་པ་སྲིད་པ་ཅོམ། །

Examining *bla* pulse to ascertain the state of one’s life span is as follows: Since the beginning of the life of living beings, the consciousness is devoid of mental freedom and thereby looks back to the worldly pleasures associated with preferential attachment primarily due to ignorance. Subsequently, one takes birth in various forms of bad life in Samsaric state and acquires wandering *bla* pulse the basis of lifespan. If *bla* pulse is present and beats normally, life will be stable but if *bla* pulse beats with lot of fluctuations, life will be unstable. If *bla* pulse does not beat at its own site, one will die as *bla* has departed. *bla* may possibly be returned with long life rituals, and rituals for saving someone from an impending death.

ཡར་མར་རྒྱ་རྒྱས་འོག་ནས་མི་རྒྱ་ན། །བན་བོན་ཡིན་ན་བསྐྱེད་མ་བདུད་དུ་བབས། །སྐྱེ་བོ་ཡིན་ན་སོར་ཁ་སྐྱ་གཉན་
འགས། །པོ་ལ་གཡས་པ་འབྱིག་སྲོད་པ་སྐྱུན་འཆི། །གཡོན་པ་འབྱིག་ཅིང་སྲོད་ན་བྱ་སྐྱད་འཆི། །གཉིས་ཀ་འབྱིག་སྲོད་རང་
ཉིད་བྱི་བུ་འཆི། །ཐེངས་གཅིག་སྲོད་ན་གོང་ཀ་ཁ་ཡོགས་འོང་། །བྱུང་མེད་གཡས་པ་འབྱིག་སྲོད་སྐྱོ་སྐྱོགས་འཆི། །གཡོན་
པ་འབྱིག་ཅིང་སྲོད་ན་པ་མིང་འཆི། །གཉིས་ཀ་འབྱིག་ཅིང་སྲོད་ན་བྱ་སྐྱོ་འཆི། །སྲོད་བརྒྱལ་གོང་འོང་ཐང་འབྱིག་ཁ་སྐྱས་
འོང་། །

If *bla* pulse runs deeply under the ligament and the tendon, and does not beat at its side, and if the person is a Buddhist monk or a Bon practitioner, it indicates that one’s protective deity has turned into a devil; but if it is a lay person, someone’s malign torma¹ has been affected upon or *klu gnyan* offended. If the right *bla* pulse of a male twines and halts, it indicates death of a paternal relative and if the left *bla* pulse twines and halts, the daughter or mother will die. If the *bla* pulse twines and halts on both sides, one will die under weapons. If *bla* pulse halts once in a normal beat, misfortune and unjust accusations will follow. If the right *bla* pulse of a female twines and halts, in-law relatives will die and if the left *bla* pulse twines and halts, one’s relative or parents will die. If *bla* pulse twines and halts on both the sides, one’s children or husband will die. If *bla* pulse features empty and fainting characteristics, misfortune and destruction will follow, and if it is tight and twined, dispute will ensure.

མལ་མི་ཐུབ་ན་གདོན་གྱི་ཅ་ཡིན་ཏེ། །སྒྲོམ་འབྲུག་པོ་གདོན་ཐུང་རྩལ་མོ་གདོན་བཟུང་། །

If the *bla* pulse is unstable, it is *gdon* pulse. A bulky and agitated *bla* pulse indicates negative influences of *pho gdon* whereas a short and rough pulse indicates negative influence of *mo gdon*.

ལྷ་ཅ་སྒྲོམས་པར་ལན་བརྒྱ་འཕར་བ་ནི། །ལོ་བརྒྱ་ཐུབ་སྟེ་ལྷ་བཅུས་ལྷ་བཅུ་ཐུབ། །དེ་བཞིན་འཕར་རེས་ལོ་རེ་ཐུབ་པར་བཤད། །དེ་ལྟར་རྟོག་པའི་སྐྱེན་པ་ཉན་པ་འདྲ། །ཤེས་པ་མ་ཡིངས་གཅིག་ཏུ་བཟུས་ལ་སྒྲོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

Hundred uniform beats of *bla* pulse represent hundred years of lifespan and fifty such beats represent fifty years lifespan. In this way, each beat of *bla* pulse represents one complete year of survival. As such, a physician who is well comprehended with all the aspects of pulse examination while practically examining the pulse should do it with deep concentration and enthusiasm like listening conscientiously to a whispering voice, thereby, enjoying the fruit of perfection.” Thus it was said.

བདུད་ཅི་སྟོང་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་རེག་པ་རྩ་ལ་ནད་ངོས་བཟུང་བའི་ལཱ་སྟེ་དང་པོ་ལོ། །

This is the first chapter, presenting the section on diagnosis through pulse examination, from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

---

¹. Torma is a religious cake symbolizing different objects and is used popularly in rituals.